

ják Bojruk kánra, sem fiára, Togrul uang-kánra nem vonatkozik. Ellenben szerintünk a legenda és Julianus levele a kerait-biro-⁴¹alom alapítójának, a családjával és népével együtt a XII. század elején nesztoriánus-keresztény hitre tért *Margus* kánnak nevét őrizte meg. A „*Wroccus*“ név u. i. (egyszerű másolási hibát tételezve föl) *Morccus*, vagy még valószínűbben *Marcus* lehetett Julianus eredeti kéziratában. (Szinte természetes is, hogy Julianus katolikus pap létere a *Margus* nevet a *Marcus* keresztnévvél azonosak vette és írta.) *Margus kán* u. i. Kurdják Bojruk atya, tehát Togrul nagyatyja volt s 1102 táján, még az ő hívására kerültek keresztény papok a kerait birodalomba.⁴²

A „*Witoph*“ és „*Vithut*“ változatokat durva elírásra vezetjük vissza.

A személynevek csoportjában utolsónak az *Urech-Gureg-Euthet-Gaux* változatokban szereplő kun vezér nevét tárgyaljuk. Már az előzőkben rámutattam arra, hogy ezzel a névvel kapcsolatban kétséget kizáróan a *kún nép egyik vezéréből* van szó. Kétségtelenül, mert megemlíti, hogy a kun vezér a *Buc*,⁴³ var. *Buchs*,⁴⁵ *Bux*⁴⁴ folyó mellől való.

A folyó nevének *Buc* alakja kétségtelenné teszi, hogy valóban a Bug folyóra történik itt hivatkozás. A szöveg szerint Dzsingiz hadai ezt a bugvidéki fejedelmet megtámadták, a kúnokat legyőzték, mire a kán „azok földjét a magáéhoz csatolta.”⁴⁵

Azoknak a magyar s bolgár menekülteknek sorsában, akiket Julianus Vladimirban („Oroszország legtávolibb határán”) találkozott s aiktól értesüléseit szerezte, két igen fontos mozzanatot játszott szerepet: Dzsingiz hatalmának szédületes megnövekedése (ennek emlékét őrizte meg a *Wroccus-Ornachi* legenda-részlet), valamint a tatároknak az egyesült kún-orosz seregeken 1223-ban a Kalka mentén aratott győzelmé, mert az utána visszatárazó tatár seregek közvetlenül a bolgárokkal szomszédos és a velük szövetségben lévő baskir-magyarok országára támadtak.⁴⁶

Ez a vereség valóban megpecsételte a kúnok sorsát, de még az örökké viszálykodó orosz fejedelmeket is megremegtette. Több orosz fejedelem, herceg és számos előkelő bojár a harcban vesztette életét. Az életben maradtak *Kötöny* kun vezérrel együtt rohanvást menekültek az őket üldöző tatár seregek elől.

⁴¹ Mint 40.

⁴² JUKK 40 l.

⁴³ U. o. 36 l.

⁴⁴ U. o. 45 l.

⁴⁵ U. o. 64 l.

⁴⁶ Ennek a támadásnak leírását lásd Richardus j. könyvében (JUKK 60 l.) és Julianus leveleiben (JUKK 64 l.).

A szóbanforgó személynevet vizsgálván észre vesszük, hogy az csak az EdHH szövegében fordul elő *Urech* alakban, míg három ízben *G*-vel, egy ízben pedig *E*-vel kezdődik. A valószínűség tehát az, hogy a név mássalhangzóval kezdődik. Figyelembe véve azokat a megmondásokat amelyek a *Gargata* = *Can* = *Ca* - *thai* név levezetése alkalmával tettünk, nem nehéz belátnunk, hogy tárgyalt személyneünk: *Euthet-Cuthet-Cuthen* = *Kuthen*, azaz *Kötöny kun fejedelem neve*. Ugyancsak *Kuthen* alakban találjuk az orosz évkönyvekben is. Sőt a magyar történetírásban a legutóbbi időkig is ezen a néven szerepelt. *Kötöny* = *Kuthen* volt a kalkemiti gyászos ütközetben a vesztes kún seregek vezérlő fejedelme.

A valószínűség az, hogy a név Julianus eredeti levelében helyesen tehát *Cuthet* alakban volt meg s csak a feülletes másolások eredményezték a név különféle változatait.

Népnevek.

Richardus jegyzőkönyvének három másolatában a népneveket majdnem hibátlanul találjuk fel.

Összesen hét nép neve fordul elő az id. szövegben. Ezek: *Cumanus*, *Cumanicus* = kún; *Hungari* = magyarok; *Morduani* = mordvinok; *Ruthenicus*, *Ruthinus* = rutén; *Sarracenicus*, *Sarracenus* = mohamedán vallású (török) nép; *Tartari*, *Thartari* = tatárok; *Theoniticus*, *Theutonicus* = német.

Julianus levelének másolataiban is tűrhető helyesírással szerepelnek a következő népnevek, mint *Bulgari*, *Persae*, *Ruteni*, *Tartari*, *Thartari*, *Ysmahelite*, *Hismaelite*, *Madianite*, *madyanite*.

Nagyobb elírással a mordvinok és a kúnok nevének említésénél találkozunk VL4161-ben. Az előbbi népnév *Mordani* és *Morducani*, az utóbbi *Cumani*, *Comani* és *Chananei* alakban tűnik fel.

A mordvinok nevének *Morduani* alakja bizonytalannal a latinos *a főnévképzőre* utal. Változatai egyszerű másolási hibáknak tekintendők.

A kún nép *Cumani* és *Comani* neve szabályosnak vehető. A név a latin emlékekben mindkét alakban előfordul, bár az utóbbi formában ritkábban.⁴⁷ A *Chananei* alak a *Comani* durva elírása.

A levélnek két-, és pedig a PL443 és VL4161 kódexekben megőrzött másolata bizonyos biblikus vonatkozással kapcsolatban Ciprus szigetének ókori lakóisait említi „*cum Cethym*,” ill. „*cum Cethels*” alakban.⁴⁸ Ciprus ókori lakószói a görögök által *Kition*-nak nevezett vidéktől, ill. városuktól nyerték nevüket.

⁴⁷ Hmk 144 l. U. ott további utalások.

⁴⁸ JUKK 44 és 46 l, továbbá u. ott a magyar fordításban 69 l. 11. jegyz.